

Vaihdoin kultaa rautaan

Talvisodan aikana kultasormuksensa luovuttajat saivat uhrauksensa merkiksi rautasormuksen. Niitä valmistettiin kahdella eri kuviolla.

Vanhain tavarain kauppojen ikkunoissa näkyi joskus tarjolla rautasormuksia, joista pyydetään milloin 20 mk ja milloin hieman enemmänkin. Nykypolven suomalainen kenties pysähtyy miettimään hetkeksi, mikä tuo tuollainen rautasormus oikein on. Ne, jotka ovat eläneet talvisodan raskaat päivät eivät kysy. He muistavat, miten silloin vaihdettiin kultaa rautaan.

Tiettävästi vuonna 1815 Saksan kansa keräsi kansallisessa innostuksessaan Napoleonin karkoittamiseksi varoja sotatarvikkeisiin luovuttamalla kultasormuksiaan ja muita arvoesineitään. Kun Suomi joutui talvisotaan kehnosti varustautuneena, heräsi sama ajatus myös täällä. Haluttiin kotirintamallaakin uhrata jotain näkyvää isänmaan puolesta.

Keräys osoitti laajaa yhteistyökykyä

Niinpä Lotta Svärd järjestö, Suomen Sosialidemokraattinen Työläisnaisliitto ja Suomen Ilmapuolustusliitto yhdessä perustivatultaesineiden keräystoimikunnan, mikä otti tehtäväkseen keräyksen käytännöllisen puolen hoitamisen. Tuollainen yhdistelmä olisi ollut mahdoton ajatellakaan vielä puoli vuotta aikaisemmin,

mutta talvisota oli muuttanut käsityksiä ja arvoja uuteen järjestykseen. Kun itsenäinen isänmaa oli vaarassa, jäivät sisäiset erimielisyydet taka-alalle.

Aluksi keräys pantiin liikkeelle siten, että luovuttajat saivat luovuttamistaan esineistä kuitin, jota vastaan sitten myöhemmin oli luvassa rautasormus. Keräyksen loppuvaiheessa sai sormuksen välittömästi sormeensa.

Satuhahda ihmistä luovutti vihkisormuksensa

Toukokuun lopussa 1940 keräystoimikunta vahvisti vastikesormusten mallit. Ne suunnitteli kuvanveistäjä Mauno Oittinen ja niitä oli kahta laatua; sileä sormus, jossa oli heraldinen ruusu koristeena ja joka tavallisesti vaihdettiin kihla- tai vihkisormukseen, sekä ilmapuolustusormus, mihin oli kuvattu Suomen ilmavoimien silloinen tunnus, hakaristi, sekä tyyliteltyt siivet. Sormusten sisäpinnalle oli kaiverrettu vuosiluku 1940.

Keräyksen tuotto oli melkoinen. Jo huhtikuussa 1940 luovutettiin kaikkiaan 98250 kultasormusta sekä vielä yli 4100 muuta kultaesineitä ynnä kultarahoja kaikkiaan noin 300 000 markan nimelisarvosta. Elokuuhun mennessä

oli Suomen Pankin rahapajassa ehditty jo sulattaa yli 200 000 kultasormusta.

Paitsi tavallisia kultasormuksia käsittivät lahjoitukset monenlaisia arvokkaita antiikkikoruja, jopa niin runsaasti, että keräystoimikunta katsoi tarpeelliseksi järjestää Kansallismuseossa erikoisen korunäyttelyn. Näyttelyssä oli esillä mm. vihkisormus vuodelta 1702 sekä samalta vuosisadalta peräisin olevia maisterinsormuksia Turun Akatemiasta ynnä lukuisa joukko muita kultaseppätyön muistomerkkejä.

Talvisodan henki

Kun keräystoimikunta sitten helmikuun lopussa 1941 lopullisesti päättyi, saatettiin hyvällä syyllä sanoa, että todellinen kansanliike oli käynyt läpi maan. Keräyksen aineellinen tulos oli epäilemättä jo sekin huomattava, olihan kulta myös sotavuosina sellaista ainetta, jota vastaan saattoi vaihtaa mitä tahansa tärkeää hyödykettä, mutta ennen kaikkea, ainakin näin vuosikymmenien takaa katsellen se oli merkityksellinen todistus kansammeuhrivalmiudesta ja yksimielisestä itsenäisyystahdosta, tuosta paljon puhutusta ja syystä ihailusta talvisodan hengestä.